

Tisztás

Az Erdélyt Járók Közhasznú Egyesület negyedéves folyóirata

II. évfolyam 4.

2012. december

A tartalomból:

- A Helikon** 1.
- Erdélyi költők vallásos versei** 4.
- Petrozsényi Nagy Pál novellája** 6.
- Erdély visszatért és elveszett** 8.
- Könyvajánló** 12.
- Rejtvény** 13.
- Vers** 14.

A Helikon — Kortárs szépirodalmi folyóiratok Erdélyben 1.

A bemutatásra kerülő irodalmi folyóiratok között nagy múltú, jogutódláson átesett, hagyományos kultúrközpontokban működő lapok (Kolozsvári Helikon, Látó), a 20. század elejének partiumi szellemi központjaiban frissen alapított lapok (Várad, Irodalmi Jelen), valamint - erdélyi viszonylatban - új művelődési központokban, mint Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen (Székelyföld, Erdélyi Toll) létrejött lapok találhatók.

Kolozsvár (Clausenburg, Cluj Napoca) az erdélyi magyarság

hagyományos szellemi központja. Erdély Romániához csatolását követően olyan jelentős szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének adott otthont, mint a Napkelet (1920-1922), Pásztor-tűz (1921-1944), Erdélyi Helikon (1928-1944), vagy a Termés (1942-44).

A Kolozsvári Helikon 1990. január 5-én (1. évf. 1. szám) jelent meg először, főszerkesztője az indulástól kezdve Szilágyi István Kossuth-díjas író. 1990. március 23-tól a Romániai Írószövetség (RÍSZ) központi hetilapjaként minden pénteken,

majd 1992. január 31-től a RÍSZ központi folyóirataként kétszer egy hónapban jelenik meg.

A Helikon jogelődje az Utunk, mely 1946. június 22-én (1. évf 1. szám) a Romániai Magyar Írószövetség lapjaként indult. A magyarság politikai képviseletére alakult (1953-ig működő) Magyar Népi Szövetség által – a választásokat megelőzően – összehívott sajtókonferenciát követően jelent meg. Megalapítása után az Írószövetség kiáltványban csatlakozott az MNSZ elveihez, így 1949-től a Romániai Írók Szövetség magyar csoport-

www.ejke.hu

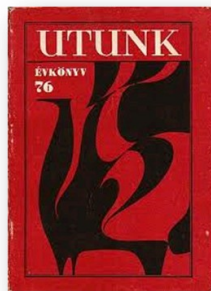
„Igazából ezeknek a napoknak s ezen állapotnak a teremtménye a mi folyóiratunk, a HELIKON is. A lapelőd, az UTUNK szerkesztőségébe katonákat kvártélyoztak be '89 karácsonyán, onnan kimenekítettünk két öreg írógépet, valamennyi papírt s indigót s egy doboznyí reptörténetet, hogy szöveget illusztráljunk velük, ha lesz még valaha szöveg. ...Hogy aztán hogy találunk gazdát, hol és ki fogja nekünk kinyomtatni, milyen pénzből, milyen papírra, ki és hol fogja terjeszteni, hogy azt végül el is olvassa valaki? – ilyesmikről egy szó nem esett, hisz az efféle gond immár csak arra jó, hogy ócska szegényszagú aggodalmakat teremjen, márpedig erre most semmi szükség, hiszen mi életünkben ma először olyan folyóiratszámat fogunk szerkeszteni, melynek a megjelenését nem kell cenzornak jóváhagynia. Mert nincs cenzor; többé nincs cenzúra. Akkor hát mindjárt a címfej alá színes keretbe: Régi zászlónk összetépvé, fegyverünk csorba – lelkünkön bilincs. De tudom: talpra kell állnunk mégis. De tudom: újra kell kezdenünk... Van valakinek kifogása a veretes Kós Károly-szöveg ellen? Fordítson, s a következő oldalon ott találja Illyés Gyula Egy mondatát. Ha pedig nem kér a klasszikusokból, a nyolc nagyalakú oldalon azoknak az íróknak a szövegeit is olvashatja, akik ezt a HELIKON nevezetű szépirodalmi folyóiratot útjára bocsátották.” (Szilágyi, Kolozsvári Helikon, 2010/1)

jához tartozott. „1946-tól azután az Utunk lesz Kolozsvár magyar irodalmi fóruma, ahol az elkövetkező 43 évben napvilágot látnak majd a korszak legremekesebb verssorai, csakúgy, mint a leggyalázatosabb „bódolat” szövegei-cifrávegyesen...” (Szilágyi, Kolozsvári Helikon, 2008/6)

A lapot az egykori Korunk főszerkesztő, a háborúból hazatérő Gaál Gábor kezdi szerkeszteni, miközben körülötte valóságos írócsoport tömörül, mely hamarosan meg is fogalmazza az irodalom közügyi feladatait, melyek közül a nemzeti ellentétek feloldását és a nacionalizmus elleni harcot tekintették a legfontosabbnak. A magyar-román irodalmi kapcsolatok kiépítését és ápolását a román irodalom fordításával, kritikai ismertetésével, a szerzőkkel készült interjúk bemutatásával kívánták biztosítani. 1947-től szocialista irodalmi műhelyként, a proletár kultusz és az esztétikai dogmák merevsége hatja át a lap szellemiségét: az irodalmi termelésre építő realizmus jegyében az individualista művészi megnyilatkozások háttérbe szorítása zajlik. A rendszer a főszerkesztő irodalmi tevékenységét elégtelennek érzi és rágalomhadjáratával a halálba üldözi. Az '50-es évek második felétől érezhető enyhülés légkörében a romániai magyar irodalom ismét felfedezi Gaál két világháború közötti – marxista szemléletű társadalomtudományi-irodalmi lapjának élen kifejtett – működésének örökségét. Ezzel párhuzamosan, az immár Földes László szerkesztésében megjelenő lap színvonala is emelkedik:

„Itt jelennek meg Asztalos István legjobb új novellái, Bajor Andor gondolatébresztő szatírái, Huszár

Sándor emberi melegségtől áthatott, az új világ új erkölcsét életszerűen példázó elbeszélései; a novellista Szabó Gyula, a karcolatokkal hangját-tehetségét próbáló Bálint Tibor ugyanúgy helyet kap ezekben az években az Utunk hasábjain, mint az újra megszólalt panteista költő, Bartalis János, a másodvirágzását élő Horváth István, a lírikus egyéniségére most rátaláló Kányádi Sándor, a prózában, versben újat hozó Páskándi Géza, a legfiatalabb költőnemzedék barcos képviselője, Lászlóffy Aladár s a népi hangvételű oldottabban folytató Páll Lajos”. (Kántor-Láng, 1973, 35-36)

Mindamell, hogy a lap szépirodalmi anyaga javul, megjelennek a két világháború közötti időszak irodalmát, íróit újraértékelő cikksorozatok. Ezzel közel egy időben indul meg a modern román irodalom marxista átértékelése is, az '50-es évek torzításainak felülvizsgálata. Ebben az „alkotó marxizmusban” jelenik meg aztán az új erdélyi írónemzedék és annak Forrás-könyvsorozata, mely ösztönzőleg hat a korábbi generációk megújulására is. Azonban „a romániai magyar irodalom megújulásának folyamata nem egyenletesen ment végbe, erről tanúskodnak az irodalmi folyóiratok évfolyamai, mondhatni 1968-ig.” (Kántor-Láng, 1973,39)

1968 tavaszának-nyarának írószövetségi vitáit követően a román irodalom legfiatalabb

nemzedéke, az idősebb és középnemzedékhez tartozó írók mellett, elfoglalja a tehetsége folytán őt megillető helyet a lapok s az irodalmi élet vezetésében.

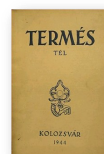

A külső cenzúrától és az „önkéntes” korlátozás kényszerétől, szükségszerűségétől való megszabadulás felett érzett – sokszor ambivalens – extázis állapotát híven tükrözi a Kolozsvári Helikon főszerkesztőjének Szilágyi Istvánnak a lap megalapításának huszadik évfordulója alkalmából született írása, mely az 1989. decemberi eseményeket, a Kolozsvári Helikon alapítását eleveníti meg (lásd: idézet).

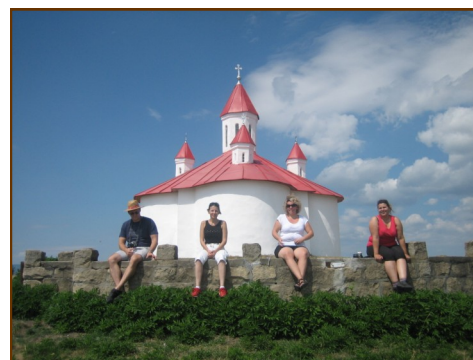
1993-ban a következőket mondta Szilágyi az erdélyi irodalmi életéről: „Az elvándorlás, a cenzúra és az alkohol gyengített minket a kemény diktatúra idején”, majd a cikke szerzője hozzáteszi, hogy az „elvándorlás miatti véresvesztést nem tudják kibeverni. A szabadság nem hozta meg a várt élenkilést.” (Osztoivits, Magyar Nemzet, 1993. február 15.)

(folytatjuk)

CsA

Kézdiszentlélek és a Perkő

Kézdivásárhelytől 5 km-re északra a Kászon-patak völgyében fekszik. Nevét a Szentlélek tiszteletére szentelt középkori templomáról kapta. Kézdiszentléleket a hagyomány szerint a besenyők alapították. A települést 1332-ben *Sancto Spirito* néven említik először. Mai templomának elődje egy 13. századi román stílusú templom lehetett. Helyére épült 1400 körül a mai templom, melyet a 15. század második felében átépítettek. 1773-ban újra átépítették, erősítéseit 18. századiak. A Perkő tetején álló vár már a honfoglaláskor is létezett, 1241-ben a tatárok lerombolták, utána újjáépítették, de a 15. században egy török ostrom elpusztította. Újra helyreállították és véglegesen csak a 16. század végén pusztult el.

A falunak 1910-ben 2998 magyar lakosa volt. A trianoni békeszerződésig és 1940-1944 között Háromszék vármegye Kézdi járásához tartozott. A falut a második világháborúban bombatámadás érte, melyben 285 ház égett le. 1992-ben 2862 lakosából 2844 magyar, 4 román volt. 2002-ben a község teljes lakossága a hozzátartozó 3 faluval együtt 4682 fő, ebből 4648 magyar, amelyből Szentléleken 2780 fő él (2756 magyar, 19 román, 2 német és 3 egyéb nemzetiségű). Kézdiszentlélek testvértelepülése Szentgál, 1993 óta. (forrás: wikipedia)

kirsmona@citromail.hu

Kányádi Sándor: A hírhozó angyal

*Fra Angelico
freskója alá*

Az angyal jön
s a titkot
föltérdre hullva
megjelenti

És mennyeország születik
Mária szemérmes-boldog
mosolyából

Milyen jó
Lesz ahová az angyalnak
hazaszállnia

Ott marad Mária
a reneszánsz
boltívek alatt
nem néz az angyal után

Csak ül
ölen keresztbe ejtett
kézzel
az idők végezetéig
bánatosan
Anyám

1969

Kirs Mónika: Kereszt, templom, ima, ISTEN — Erdélyi költők vallásos versei (3. rész)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC: ERDÉLYI TÖREDEK

Talán hagyományosan nem sorolható a vallásos költészet kategóriájába, de a hitre utaló jelképek miatt fontos számomra ez a szépen felépített vers is. A műben összefonódik az erdélyi magyarok keserű helyzete a műemlékek pusztulásának képeivel. A vers hangulata reménytelen, lemondó. Lemondó a hitről, mert Isten által elhagyottnak érzi nemzetét. A költő által gondolatjelekkel részekre osztott vers a felsorolásokra és az ellentétekre építve fejtí ki mondanivalóját. A mű érdekessége számomra az, ahogy az omladozó falak, tönkremenő festmények képi világán keresztül a hitelenné válás útját mutatja meg. A vers kezdetén megjelenik a hasonlítás egyik pontját, melyet a második részben kezd kifejezni: „Miként erdélyi templomok falán / freskók csajta / csonkabonka festmény”.

Összeomló, elvesző világ ez, melyről már régen lemondott az Úr: „Kit már az Úr is régen elfelejtett.” Vagy „Isten se tudja: megvagyunk-e még.”

Két soros ellentétek erősítik a mondanivalót: „Nem kisdedek, királyok, Máriák, / Csak törmelék, balsors diribdarabjai”. „Ohyak leszünk mind: szétmálló művek, De zűrzavarban is méltó rendre vallók”

A „gazdátlan glóriák” csudaszerű alliterációja után lassan mégis megcsillan a reménység a szomorú hangvételű versben, hiszen még így meggyötörve is létezik és kiragogy ez a nemzet: „De zűrzavarban méltó rendre vallók”

A költő biztos benne, hogy valaki mégis lesz, aki rátalál újra a nemzetre, s rátalál a csodás műemlékekre is. A kérdés már csak az, hogy vajon ki lesz az? S valóban tud-e segíteni az, aki érkezik. (Én bízom bennel): „Ki fejtí meg hiányzó részeinket, Ki rakja össze, festi hű egészségé, Ki lesz ki rajtunk majd fölismeri Egy ismeretlen mester kéznyomását?”

SZILÁGYI DOMOKOS: MÁRIA ANYÁCSKA

Míg Ady versében az apa-fiú, itt az anya-fiú kapcsolat jelenik meg vallásos szálként. A költő a személyes kapcsolatot megszólítással teremti meg. Így kezdődik a vers: „Mária, anyácska.”

„A mennybeli földön”- sor által tulajdonképpen mindenütt jelenvalóvá, létezővé, emberivé teszi Szűz Máriát. A „Szerelemed magamra öltöm”- sorban a költő arra a fajta szerelemre utal, ami egy anya és gyermeke között van.

Kétszeres ellentétet találhatunk a második versszakban: „Künn zűzmara még, / benn búbos tavasz”.

Vajon mi történhetett ebben az időben Szilágyi Domokossal, ami miatt megrendült a hitében, s ezért kéri vallásossága újra-élesztését? „Bennem maradék / hitet fakassz”.

A harmadik strófában az első versszak némileg módosított változata tér vissza, ezzel erősítve a hangulatot. Két sort teljesen ismételt („mennybeli földön”), két sort módosítva hoz át az elsőből. „dajka tekinteted / magamra öltöm”.

A vers kezdetekor a szerelem tárgyaként, most anyaként szólítja meg Szűz Máriát. Mindenféle módon próbál szeretetet kérni, könyörögni saját maga számára.

A kezdő három strófa után, melynek ritmusa, dallama számomra valami régies ízt hordoz, változik a vers hangulata. A negyedik versszak olvasása során még csillan némi remény a költő lelkében. Jézusra utal: „A mulandó. / Az eljövő.”

Az utolsó két szakaszból önostorozás árad: „virágom virága / Penész: // Penészes liliom / szírmok eleven síromon.”

A költő nem vár megbocsátást, nem vár feloldozást: „elaltass örökere”- írja. De Szűz Mária karjaiban elaludni örökre nagy megtiszteltetés.

A jó néhány évvel később született versek írói másfajta szemlélettel közelítenek a valláshoz. Ennek bizonyítékeként két Kányádi verssel szeretném zárni a vallásos versek vizsgálatának sorát.

KÁNYÁDI SÁNDOR: ISTEN SÍRJÁN

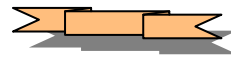
1967-ben íródott a vers, melyben a költő szó szerint temeti a vallást: „Ültem az Isten sírján / megkönnyebbülten”.

Micsoda fájdalmas pillanat minden ember számára a temetés! Ezt a fájdalmat a költő tovább fokozza az abszurd elképzeléssel. Bevallom számomra megdöbbentő volt a cím, s a feltevés. Lehet-e valaki annyira elkeseredett, hogy így megtagadja a hitét?

Az első versszakból az derül ki, hogy egy pillanatnyi megkönnyebbülést érez a költő, végre úgy érzi, önmaga lehet, övé minden porcikája: „enyém a lelkem, s az irhám / megmenekültem.”

A felismerés aztán hatalmas fájdalommal csúcsosodik ki. A második versszakban megfogalmazza, hogy egyszerűen minden apró lépés is lehetetlen, ha az ember nem nézhet fel néha az égbe: „Fölálltam s visszarojgytam / Nem volt ahová mennem.”

Ezzel tulajdonképpen önmagának mondott ellent. Mégsem tud még képzeletben sem Isten nélkül élni.

KÁNYÁDI SÁNDOR: A HÍRHOZÓ ANGYAL

Két évvel későbbi keltezésű A hírhozó Angyal című költemény. Ebben az ugyanilyen nevű festmény képe ugrik szemünk elé, miközben a költő mintha egy riporter lenne - alámonganán a szöveget. Négy versszakon keresztül elevenedik meg a különleges üzenet átadásának pillanata. Egészen az utolsó sorig a múlt képét láthatjuk, s csak ekkor ugrik a költő gondolata a saját életébe azzal, hogy édesanyját említi.

„Csak ül / ölen keresztbe

ejtett / kézzel/ az idők végezetéig / bánatosan / Anyám.”

Szűz Mária és az édesanya kapcsolata egy örök idejű összefonódás. Jézus édesanyja a Mi Mennyei Anyánk.

Összegzés

Mint azt láthattuk a vallásos vers alapja lehet saját élmény (Krisztus-kereszt az erdőn), lehet egy bibliai esemény összekapcsolása a jelenbeli helyzettel (Nagycsütörtök). Másik kedvelt verzió, hogy egy szent szemén keresztül (Ómagyar Mária-síralom), vagy hozzá imádkozva szól a költő (Mária, anyácska).

Ady két verse a saját életére épül. Személyes vallomás mindkettő a hithez fűződő viszonyáról. Önmagába tekint. Az Úr érkezése annak jelképe számomra, hogy a bajban mindig megsegít az Úr. A Krisztus-kereszt az erdőn című műben az a szépséges, ahogy az idő súlya hat az emberre. Míg fiatalon természetesnek veszi, hogy a JÓISTEN mennyire szereti, az idő múlásával becsülni kezdi ezt a nagy adományt.

A János evangéliuma inkább tanulmány arról, amit vallásórán tanulunk. A költő a tudás szintjén fogalmazza meg a hit erejét. Ugyanakkor megvillan a letagadhatatlan szeretet-hit-remény összefüggés, s Jézus születésének meghatározó szépsége is.

Jékelynél a hit töretlen. Maga a nagybetűs ösbizalom, amivel a reménytelen helyzetben is békével fordul Isten felé.

Dzsida Jenő vallomása elgondolkodtató. Úgy érezhetjük, hogy a rettegés kitölti minden gondolatát. A félelem miatt nincs kibe, mibe kapaszkodnia. A félelem kiold belőle mindent,

SZILÁGYI DOMOKOS: MÁRIA, ANYÁCSKA

Mária, anyácska.
Mennyei, földön.
Szerelmed magamra
öltöm.

Künn zúzmarára még,
benn búbos tavasz.
Bennem maradék
hitet fakassz.

Dajka tekinteted
magamra öltöm.
Mária, anyácska,
mennyei, földön.

Hiteket hiteget
öledben Ő.
A mulandó.
Az eljövő.

Szemedbe nézek.
Szemembe ne nézz.
Virágom világa
penész.

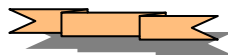
Penészes liliom -
szirmok eleven
síromon. Elaltass
örökre, szerelem.

s ima helyett a körülötte ólálkodó szörnyek kötik le a figyelmét.

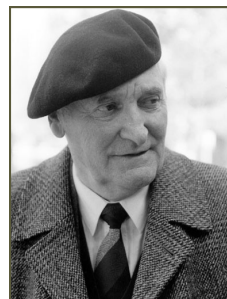
Szilágyi Domokos versében Szűz Mária szeretete, tisztelete ragyog fel. Feloldódik a szeretetben. A vers annak bizonyítéka, hogy a Szentek köztünk vannak.

Az Erdélyi töredék című műből a lemondás, a hitelenné válás csendül ki.

Kányádi újfajta hitvallást képvisel. Verse provokáló. Merész.

Kovács András Ferenc
Szatmárnémeti, 1959 —

Kányádi Sándor
Nagygalambfalva, 1929

Szilágyi Domokos
Nagysomkút, 1938 —
Kolozsvár, 1976

Epilógus

Sokszor a vers maga az ima. Egy személyes beszélgetés Isten és a költő között. Mit tudtam meg a versekből? Miért más az erdélyi vallásos irodalom? Talán azt, hogy neheztelt körülmények közt is megmarad-e az ember hite. Számomra a hit rendkívül fontos. Létszükséglet hogy úgy mondjam. Ha bajban vagyok, ha boldog vagyok, mindig felnézek az égre, a JÓISTENRE. Azt mondom, hogy „kérlek segíts”, vagy azt mondom, hogy „köszönöm”. Mit mondhatnék még? Idézni szeretnék egy okos mondatot: „Ha az élet térdre kényszerít, jusson eszedbe, hogy ideális pozícióban vagy az imádkozáshoz!”

KM

**PETROZSÉNYI NAGY PÁL:
BORCSA, A MŰKÖSZÖRŰS**

A hírneves főszerkesztő elégedetten feszített a vadonatúj fotelben. Szemével újra meg újra végigcírógatta az elegáns íróasztalt, a süppedő szőnyeget és azt a két, ugyancsak új csendéletet, amit a lap fennállásának huszonötödik évfordulójára kapott.

– Borcsa Aurel – jelentette be a csinos, platinaszőke titkárnő. – Bukarestből...

– Engedje be!

– Tiszteletem!

Harsányi szórakozottan mutatott az öblös karosszékre.

– Miben állhatok a szolgálatára?

– Szeretnék a domnuval egy bizniszt kötni – bökte ki a látogató torkát köszörülve.

– Kivel?

– A redaktor úrral. Úgy hallottam, errefelé jó ke... kelet...

– Keletje?

– Igen, azt hiszem, így mondják. Néha hibásan beszélek – magyarázta bosszúsán –, azért remélem, megértjük egymást. Szóval keletje van a disszidens interjúknak, ezért elhatároztam, én is adok egyet – kereste a szavakat a messziről jött ifjú. – A domnu megírja, és fizet érte egy jelképes summát.

– Kis zsidó! – kuncogott magában a lapszerkesztő. – Sajnálom, nem a mi profilunk. Forduljon talán a Reformhoz, vagy... tudom is én. Meghallgatni ott biztosan meghallgatják. Más kérdés, hogy mit adnak érte.

– Mă rog! Akkor nem deranzállok tovább.

– Nem deranzsál! Ha valamiben segíthetünk, esetleg tanácsra van szüksége... Feltételezem, hogy maga is disszidált, és...

– Mercí! – kedvetlenedett el a fiatalember. – Lakásom már van, a többi majd kikertül.

– Tehát disszidált.

– Nem mindegy? Ha úgysem írnak rólam – állt föl családott képpel.

– Még egyszer sajnáljuk, de, mint mondtam, nem vág a profilunkba, bár ettől még nyugodtan elbeszélgethetünk. Vagy ezért is tiszteletdíjat kíván?

– Nem, dehogya.

– Akkor csücsüljön vissza, és meséljen! Mi újság a fővárosban? Rombolnak, vagy építenek? Tudja, valamikor én is jártam arra. Azok a templomok, csodálatos műemlékek...!

– Voltak.

– Nono, azért maradt belőlük, és csak magukon múlik, hogy a többieket is megmentsek.

– Rajtunk? – kerekedett ki a bukaresti szeme.

– Magukon, pontosabban azokon, akik odaát maradtak. Lelépni könnyű. Bocsnát, nem akartam megsérteni. Természetesen ez sem kis teljesítmény, de hogyan lépjen le az apja, anyja meg a többi huszonkét millió, akik ugyanott akarnak meghalni, ahol megszülettek? Szakmája van?

– Köszörűs vagyok. Nyolc éve érettségiztem, beszélek magyarul, oroszul...

– Jó megfizették?

– A dracut!

– Ön tiszta román, nincs a családban netalán magyar is?

– Tőle tanultam magyarul.

– Megkülönböztették, hátrányba került valaha emiatt? – lendült bele a társalgásba Harsányi.

– Soha. Tulajdonképpen nem is igen tudták. Nevem Borcea, cea-val, a tátá után, aki már első osztálytól román iskolába járatott.

– Értem, akarom mondani, nem értem. Ha se nyelvi, se nemzetiségi problémái nincsenek, munkakönyves állása volt, és a fizetéséből is kijött, miért fordult éppen hozzánk?

– De hát most mondtam: félig én is magyar vagyok, másrészt itt mindenki szabad. Még a szegények is. Véleményem lehet, és van is véleményem – felelte Borcsa szokatlan érettséggel. – Csak eddig hallgatni, mindig nyelni kellett, és nyelvünk ma is az Elvtárs jóvoltából – borzadt össze, és úgy kémlelt körül, mintha a „Kárpátok Géniusza” itt is meghallaná.

– Aki hallgat, becegyezik – jegyezte meg szárazon a jóhiszemű főszerkesztő. – Akceptálja a falurombolást, személyi kultuszt...

– Semmit sem akceptálunk – szorult ökölbe a fiatalember keze.

– Lehet, de amíg önök hallgatnak, az Elvtárs intézkedik: lebontatja a templomokat, „forradalmasítja” az ipart, mezőgazdaságot anélkül, hogy bárki szembeszállna vele.

– Apostol szembeszállt. És nemcsak ő: Brucan, Mănescu, Doina Cornea asszony...

– Mialatt maguk, elnézést, tovább lapítottak.

– Oké, beismerem – adta be a derekát a vékony bajszú legény. – Csakhogy harcolni innen is harcolhatunk.

– Hogyan?

– Hát...

– Na ugye, ezért lett volna helyesebb, ha inkább otthon marad – nézett a szemébe a szakállas hírlapíró. – Remélem, nem ért félre, kedves Borcsa úr.

– Borcea, cea-val.

– Nálunk nincsenek persona non grata, kivéve a tolvajokat, gyilkosokat. Ha eljött, isten hozta, noha az élet nálunk sem fenékgig tejfel, azzal a különbséggel, hogy mi itthon vagyunk – oktatta ki jóindulatúan a nyurga műköszörűst.

– Kösz, lehet, hogy igaza van – horgasztotta le fejét a borostás állú ifjú. – Én mindenesetre új életet kezdek. Elmondom az igazat a „hősök” országáról. Hátha ezzel is segíték, hátha mindnyájan felébredünk. Új világban új élet lesz a lozinkám, hogy amiről otthon csak szavalnak, mi realizáljuk.

– Új világ? – mosolyodott el a lapszerkesztő.

Valaha az egykori cipész is erről fantáziált, míg néhány kátyú észre nem térítette.

– Da. Menekültek, adó és infláció nélkül, ahol nemcsak szabadok, de gazdagok is leszünk.

– Hűha!

– Látom, nem hisz nekem – szomorodott el a fiatalember. – Pedig szerintem itt igenis megindult valami.

– Köszönöm a beszélgetést – mondta a publicista, egy pillanatra habozott, majd a pénztárcájába csípett. – A honoráriuma.

– Micsoda honorárium? Ja! Ezek szerint mégis meggondolta magát?

– Meg... illetve tegye csak el! – mérte végig a kopott menekültet. – Legfeljebb visszaadja, ha munkába áll.

Eltelt egy év, s az országban mintha tényleg megindult volna valami. Egy csillag lehullt, s ettől paradox módon mindenütt fényesebb lett. Kiderült, hogy más csillagok is ragyognak, melyeket pont a régi miatt nem tudtak érzékelni. Megszavazták a pluralizmust, a földreformot anélkül, hogy egyetlen lövés eldőrdült volna. Aztán következett Nagy Imre, Gorbacsov, végül a műköszörűs, aki egy reggel, mirnix dirnix ismét a szerkesztőségbe toppant.

Harsányi idegenül bámult az elegáns vendégre. Fehér ing, fekete öltöny, egyik ujján briliánsgyűrű villogott.

– Köszönöm a kölcsönt – nyújtott át a román egy fehér borítékot. – Egyúttal bocsánatot kérek múltkori naiv viselkedésemért. Ma már tudom, hogy az interjúkat nem szokás megfizetni, sőt...

– Mit mondott, hogy hívják? – köhintett zavartan a hírneves főszerkesztő.

– Borceanak, ha még emlékszik rám.

– A cipész?

– A köszörűs Bukarestből.

– Isten hozta! – derengett fel benne a múlt évi találkozás.

Ez az ürge, aki olyan világban hitt, ahol nincsenek menekültek, se adó, se infláció. Vajon miért csak egy év múltán jelentkezett újra? Khm! Talán esze ágában sem volt jelentkezni, aztán mégis idehozta az adósság. Vagy inkább a briliánsgyűrűjét jött villogtatni? Egy év óta persze sok minden történt. Csak az adó, s infláció maradt.

– Mi újság a Kárpátoknál?

– Mi lenne? Élnek – vont vállat a regáti.

– Felfüggesztették már a falurombolást?

– Nem tudom.

– És maga? Jól van? – váltott témát tapintatosan a lapszerkesztő. – Ahogy elnézem, legalább maga megtalálta a számítását.

– Nagyjából – oldódott meg a disszidens nyelve.

Elmesélte, mikor és hogyan nőtt, melynek révén kocsihoz, kis műhelyhez és egyéb „apróságokhoz” jutott. Egyébként nem iszik, nem politizál, füttyöl a pártokra és valamennyi szervezetre, ahol munka helyett reformról és más zöldegekről locsognak.

A főszerkesztő szája tátva maradt, s még akkor is az ajtóra meredt, amikor Borcea Aurel már régen eltávozott.

– Viszontlátásra! – tépte fel az illatos kopertát, melyben öt darab százas és egy névjegy lapult.

Borcsa Aurel műköszörűs

Népfront utca 1

**Ha ollója, kése csorba
Megélezi Önnek Borcsa.**

Erdély visszatért és elveszett...

csikiandras1980@gmail.com
www.csikiandras.blogspot.hu

Nagyváradi AC: a magyar bajnok

Emlékmű Kézdiszentléleken

1940-ben épült határsorompó tartóvasa Kalotaszentkirály határában

A bécsi Belvedere-palota aranytermében Ribbentrop német és Ciano olasz külügyminiszter ünnepélyes keretek között hirdette ki az ún. második bécsi döntést - Manolescu román külügyminiszter elájult. Történt ez azok után, hogy a Turnu Severinben (Szörényvár) megtartott román-magyar területi egyezkedés nem vezetett eredményre és nagy valószínűség szerint fegyveres konfliktusra került volna sor.

A térképen hat cm vastag vonalat húztak – mintha valami megmásíthatatlan döntés született volna ... Az euforikus hangulatban kevesen tudtak higgadtan gondolkodni, közöttük volt Teleki Pál miniszterelnök, aki látta a döntés következtében beállott helyzet buktatóit.

A román közigazgatásnak, a hadsereg segítségével, két hét alatt kellett kiüríteni az érintett területet. A magyar hadsereg bevonulását hatalmas tömegek ünnepelték és néhány sajnálatos – gyilkosságokkal kísért – esemény is kapcsolódik hozzá (Ördögkút, Ipp, Zilah). Persze ez utóbbi megint a tyúk és tojás problémaköre, a gyermekek „ki kezdte előbb” dilemmája, jól meglovagolható és sokféleképpen értelmezhető eseménylánc.

A „diktátum” alapvető problémája, hogy nem a két érintett fél megegyezéséből született, mesterséges volt és további viszálykodáshoz vezetett, nem utolsósorban pedig kiszolgáltatottá tette a két szomszédot a német akaratnak – ezzel pedig a két nemzet megbékélése elé egy újabb követ gördített. Emellett egy másik (irreverzibilis) folyamat kiindulópontja is: Dél-Erdélyben végképp szörványba szorult a magyarság.

Mi is történik valójában 1940-1944 között?

Egy utolsó próbálkozás az

irányba, hogy legalább Erdély északi részét ismét magyar „nemzeti térré” alakítsák. A „nisszatérés” legfőbb pozitívumai, hogy a szűkre szabott történelmi időben jelentős modernizálás zajlik az élet szinte minden területén, radikális infrastrukturális fejlesztések történnek és a magyar kulturális intézményrendszer megszilárdul.

A magyar kormány 4 év alatt közel 2 milliárd pengőt költött az észak-erdélyi terület fejlesztésére. Viszonyításként érdemes rögzíteni, hogy az 1939-40-es számadási időszakban a költségvetés kiadási főösszege 2,6 milliárd pengő volt. Erdélyre és a keleti országrészekre külön költségvetést kellett kidolgozni.

Egészen prózai változások is történnek: bevezetik a közép-európai időszámítást és a bal oldali közlekedésre állnak át (egy évre rá az egész országban a jobboldali közlekedés szabályai lépnek életbe).

Emlékezzünk csak Kazinczy Erdélyi levelekből (1719) származó idézetére „Magyarország nem ismeri Erdélyt...”. A korszak íróit, közigazgatóit ennek megfelelően nagyon érdekelte az erdélyi szellemiség, az erdélyiség kérdése, hiszen ennek feltérképezése szükséges volt ahhoz, hogy az egyesített országrészeket egybe tud-

ják forrasztani. Ez elvezet egy olyan problémakörhöz, mely napjainkban szemernyit sem változott: az Erdélyen belüli regionális, vallási, nemzeti különbségekről nem igazán vesznek tudomást és egyfajta homogén Erdély-képet preferálnak. A korabeli írók kiemelik, hogy az erdélyiek sok rossz balkáni (!) szokást vettek fel, vagy a bukovinai székelyek kapcsán megjegyzik, hogy azok túlságosan alázasok, megszokták úgymond a román módit...

A nagyhatalmi játszadók által előidézett 1940-es fordulat Erdélyben egy a magyarországinál archaikusabb szerkezetű magyar közösséget talál, melynek gazdasági, demográfiai ereje fogyatkozóban volt, a rendiség hagyománya kevésbé élt, így a polgárosodás mozgalmi kevesebb akadályba ütköztek (Erdély „kimaradt” az Őszirózsás Forradalom és a Tanácsköztársaság intermezzoiból). Ennek megfelelően a liberalizmus és a polgári haladás viszonylag békésen tudott egymás mellett élni. Az észak-erdélyi magyarság egyöntetűen üdvözölte a döntést.

A két világháború között anyanyelvét korlátozottan használhatta mind a közéletben, mind a közigazgatásban (a Gyulaféhevári pontok üres ígéretek maradtak), az I. világháborút követő agrárreformot diszkriminatív módon hajtották végre a román hatóságok, az anyanyelvi okta-

táshoz való jog is sérült.

Ablonczy Balázs A viszatért Erdély című kitűnő könyvében – mintegy a négy év történéseinek megértéséhez szükséges ismeretként – kiemeli, hogy a trianoni diktátumot követő húsz évben a magyar kormányok alapvetően a következőkre törekedtek: a kisebbségi sorban élő magyar közösségek által elszennvedett jogsértések ügyét napirenden kívánták tartani a különböző nemzetközi fórumokon; igyekeztek szövetségeseket szerezni a revíziós elképzelések megvalósításához, az ország újjáépítése mellett a hadsereget és a közigazgatást fejleszteni, hogy alkalmasak legyenek a területi revízió gyakorlati kivitelezésére; kinevelni egy nemzeti szellemű kisebbségi elitet, mellyel a budapesti vezetés együtt tud működni.

Röviden érdemes kitérnünk a számadatokra is, melyek szintén a fent megnevezett Ablonczy-könyvből származnak. A „trianoni Erdély” mintegy 42%-a, 43.104 km² került vissza Magyarországhoz. Alapvetően a meginduló migrációs hullám miatt az 1930-as román és az 1941-es magyar statisztikák jelentős eltéréseket mutatnak, nagyjából 220.000 román kivándorlóval és kb. 200.000 magyar bevándorlóval kell számolnunk négy év alatt (a hivatalos magyar adatok alapján ennyi magyar hagyta el a mintegy hatvanezer km² területű Dél-Erdélyt 1940. augusztusa és 1944. februárja között). Az észak-erdélyi románság számára elsősorban az értelmiség távozása volt tragikus (a közel 900 főnyi ügyvédből '42 őszére alig több, mint másfél száz

maradt). A '41-es adatok alapján az érintett területen enyhe magyar többség volt (53,6%), míg a lakosság 39,9%-a románnak, 1,7%-a németnek vallotta magát.

A döntés bejelentésekor a román miniszter hanyatt vágódott, mint ahogy – némi képzavarral élve – maga a román nemzet is. A döntés előtt néhány héttel a 295.000 km² területű Román állam Dél-Dobrudzsával együtt (6,7 millió lakos) mintegy 100.000 km²-es veszteséget könyvelhetett el (a Szovjetunió Besszarábiára és Észak-Bukovinára tartott igényt). Menekültáradat indult, a kormány megbukott, a király lemondott, magyar-, zsidó- és németellenes megmozdulásokra került sor, felfüggesztették az alkotmányt és a parlamentet, kormányra került a Vasgárda és Ion Antonescu Tábornok.

Vissza a „magyar hatalomátvételhez” (rosszul hangzik, főleg ha az ember a szülőföldről ír...) Az ún. Szürke Könyv (hivatalos nevén: *Utasítás a katonai közigazgatás megszervezésére a felszabaduló Erdély területén*) volt a magyar katonai közigazgatás bibliája. Az alapelvek jól rekonstruálhatók néhány elem kiemelésével: tisztelet a magyar történelmi egyházak irányába; sajtórendészeti intézkedések: tilos volt az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Németország, valamint Olaszország támadása, rokon-

A bécsi Belvedere palota

szenves hangvételt írt elő a jugoszlávok felé, Franciaország és Nagy-Britannia bírálata csak a jó ízlés határain belül volt lehetséges; a „kölcsonös szimpátia” jegyében Erdély északi részén egyetlen román nyelvű lap jelenhetett meg (Tribuna Ardealului), betiltották a marxista irányt követő Korunk című kolozsvári folyóiratot, a „zsidó kapcsolatokkal” rendelkező sajtóorgánumokat, de az Erdélyi Helikont is érte támadás.

A közigazgatásban szakemberekre volt szükség (csendő, pénzügyőr, tűzoltó, vasutas stb.), kb. 8-10 ezer főre. A vezető pozíciókba a Teleki-kormány igyekezett erdélyieket kinevezni (pl. Bethlen Béla Szolnok-Doboka és Beszterce-Naszód főispánja volt).

Erdélyben általánosságban nagyobb volt az adózási fegyelem, míg egy átlagos erdélyi üzlet forgalma kisebb volt, mint a magyarországiak, addig a vagyoni- és

„Ennek a négy évnek a képei, eszméi, mintái máig hatnak. Mint ahogy a felszabadulás és a megalázottság érzése is kergeti egymást az egyazon témáról szóló román és magyar diskurzusban.”
Ablonczy Balázs

Csapat	Játszott	Gy	D	V	L	K	GK	Pont
1	Nagyvárad AC	30	24	1	5	78	36	+63 49
2	Ferencváros	30	16	4	10	71	46	+25 36
3	Kolozsvár AC	30	15	6	9	54	45	+9 36

jövedelemadóra kötelezettek aránya nagyobb volt, mint a „trianoni Magyarországon”.

Az erdélyi gyáripar jelentős része délen maradt, éppen ez indokolta a budapesti kormányzat nagyszabású modernizációs programját (utak építése, Püspökladány-Nagyvárad, a Déda-Szeretfalva vasútvo-

Erdélyben a szélsőjobb oldali, hungarista pártmozgalmak nem voltak túlzottan népszerűek, ezt elegendő egyetlen példával igazolni: a Szálasi névvel fémjelzett hungaristák a konnacionalista ideológia mentén bizonyos fokig szimpatizáltak a vasgárdistákkal.

nal megépítése, mely utóbbi azért volt nagyon fontos, mert az ún. Göring-hassal elvágtatta a Kolozsvár-Marosvásárhely vonal és a Székelyföld közötti vasúti összeköttetést, a költségei több, mint 75 millió pengőre rúgtak), ugyanakkor érzékelhető volt valamiféle adósságtudat is, elsősorban a Székelyföld kapcsán. Az infrastrukturális fejlesztés nyilvánvalóan hadászati célokat is szolgált, a magyar vezetés többé-kevésbé tisztában volt vele, hogy Erdélyért további harcokat kell vívni: 1940 szeptemberre és 1941 tavasza között kb. 600 laktanya épült (lásd Gyimesbükk) az észak-erdélyi területen!

Mindezek ellenére a kezdeti eufória után nagy volt az elégedetlenség: az emberek az Erdélyi Párt munkálkodását nem

A RÁDIÓ MELLETT ültünk és vártuk a híreket. Sem kezünk, sem agyunk nem foglalkozott semmivel. Csak éppen ültünk és néztünk magunk elé, mint ilyenkor mindig, egy képre, vagy a szőnyeg valamelyik mintájára akasztva tekintetünket, azzal a fásult apátiával, melyet mint vastag kérget aszalt lelkünk köré a fölénk súlyosodó történelem fülledt várakozása. Vártunk. Huszonkét évig észre se vettük, hogy várunk, hogy ezért a várakozásért nem haladt semmi úgy, mint kellett volna, hogy csak kapkodtunk, szinte céltalanul, ehhez és ahhoz. Huszonkét évig észre se vettük, csak ebben az utolsó évben döbbszentünk rá a valóságra: hogy várunk. Élünk máról holnapra és várunk, terv és cél nélkül visszük dolgainkat, csak éppen, hogy meg tudjunk élni ma, mert a holnap már valami furcsa várakozás kódéba vész, mely ha nem lenne: értelmét vesztené a létezésünk ezen a világon.

Wass Albert: Jönnek (részlet)

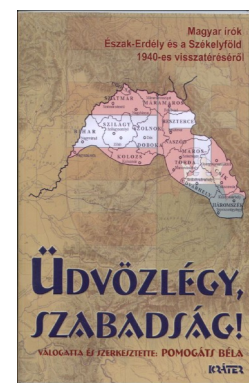
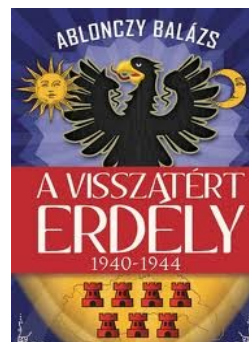
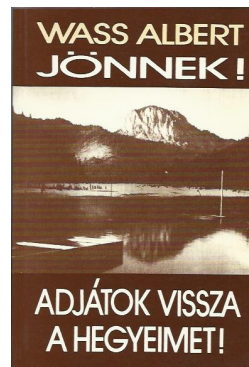
éreztek elegendőnek, lassan folyt a román földreform revíziója, a közigazgatásban bizonyos fokú diszkrimináció volt érzékelhető az erdélyiek kárára és az ún. ejtőernyősök javára (anyaországi tisztviselők, akiket Erdélybe helyeztek), az agrárrolló kinyílt, a nemzetközi bonyodalmak elkerülésének érdekében a románoknak és az erdélyi szászoknak tett engedményeket sem nézték jó szemmel a helyi magyarok.

Az oktatás megreformálása hatalmas feladat volt, 1940-ben vezették be a nyolcosztályos kötelező elemi, rá egy évre iskola-modernizációs programot indít a magyar kormány (a volument jól illusztrálja, hogy az erdélyi fejlesztés a tanügyi költségvetésnek '41-ben az 1/3-át, '42-'43-ban kb. a felét tette ki – akkor, amikor az ország lakosságának mintegy 17-18%-a élt a területen).

Az észak-erdélyi területen mintegy 2.500 népiskola közül hétszázban oktattak kizárólag román nyelven (ám ezekben az iskolákban is tanították – idegen nyelvként – a ma-

gyart). A kép kissé árnyaltabb, amennyiben azt is rögzítjük, hogy a román tannyelvű iskolákban tanító több, mint kétezer tanító közül alig hétszáz volt román nemzetiségű (pl. Szabédi László a román többségű Béréban tanított). A középfokú oktatásban a románok helyzete rosszabb volt, számarányukhoz képest alulreprezentáltak voltak (8%). A kb. egy millió román nemzetiségű diákra nagyjából ugyanannyi középfokú tanintézmény jutott, mint a huszadannyi németre.

Mint említettük kedvezményeket, gesztusokat tett a magyar kormány a nemzetiségek felé, ilyen volt például az az intézkedés, mely során a miniszterelnök (Teleki Pál) heti két órában az összes észak-erdélyi iskolában elrendelte a román nyelv oktatását. Az 1872-ben alapított a Ferenc József Tudományegyetem 1940-ben részben visszatér Szegedről (1921-40) Kolozsvárra – 1945-től Bolyai Tudományegyetem, majd 1959-től Babes-Boylai Tudományegyetem néven működik tovább.

A Műemlékek Országos Bizottságán keresztül az állam rengeteg pénzt költött az erdélyi műemlékek felújítására (Kolozsváron például új városháza épült, felújították Mátyás király szülőházát és a Szent Mihály templomot). A terek megjelölése a hatalomátvétellel esszenciális kérdése, ilyen szimbolikus mozzanat volt I. és II. Apafi Mihály fejedelmek újrateremtése a Farkas utcai templomban és László György régész ásátása, mely során három honfoglalás-kori sírt tárt fel a Zápolya utcában.

A történelmi jóvátétel és az adósságtörlesztés jegyében Erdélyt újra kellett pozícionálnia a hatalomnak. Ebben máig ható, sok esetben kétes „eredményeket” értek el: az erdélyi embert nagyjából a széke-

lyekkel azonosítva egy folkrolizáló, mítikus képbe illesztette, melyet az Idegenforgalmi Hivatal (OMIH) által kiadott tájékoztató füzetek a lehető legszélesebb körben terjesztettek – soha azelőtt annyi turistáknak szánt Erdély-kiadvány nem jelent meg. A nemzeti zarándoklat elvárás volt az anyaországi magyarokkal szemben, Erdélyt látni kell espedig azon a szemüvegen át, melyet a turista szemére illesztenek. Nagyszabású fürdő- és szállodafejlesztések indultak (Székelyföld, Radnai-havasok), menedékházakat építettek, rekonstruáltak, népszerűsítették a falusi turizmust (OMVESZ), a természeti látnivalók, üdülőhelyek közelében útfelújításokat hajtottak végre (Sepsibükszád-Szent An-

na tó; Tolvajos-tető-Hargitafürdő stb.), a turistáknak menetdíjkezdvényeket biztosítottak, hiteket adtak a turisztikai célú beruházásokhoz.

Ennek a rövid, ugyanakkor hatásában annál nagyobb korszaknak az eredménye a Nagyvárad-Kolozsvár-Marosvásárhely-Székelyföld útvonal felértékelése (Szatmár, Szilágy stb. kiszorulása az elképzelt erdélyi térből), Erdély, mint magyarlakta vidék illúziója, a tisztább, rurális környezetben, nehézségek között, minden vihart túlélő magyarság képe is ide vezethető vissza.

Ablonczy Balázs egyik – a témával foglalkozó – írásának a „Nemzetépítés turistabottal”, találó címet adta. Érdekes, az interneten hozzáférhető cikkben szereplő számadatokat átfutni!

Ajánlott olvasmányok:

Sebő Ödön: Halálra ítélt zászlóalj

Bethlen Béla: Észak-Erdély kormánybiztosa voltam

Ablonczy Balázs: A visszatért Erdély

Illésfalvi Péter- Dr. Szabó Péter- Számvéber Norbert: Erdély a hadak útján 1940-1944

Illésfalvi Péter- „Édes Erdély itt vagyunk!”

A transindex.ro digitális szöveg adatbázisa (L. Balogh Béni munkái)

Rubicon folyóirat tematikus számai

KUNCZ ALADÁR: FELLEG A VÁROS FELETT

Kuncz Aladár Aradon született, Kolozsvárott nevelkedett nyolc testvérével együtt a klasszikus polgári eszmények (humanizmus, liberalizmus) szellemében. Tanulmányait befejezve a Nyugat munkatársaként dolgozott. 1929 szeptemberétől az Erdélyi Helikon szerkesztője lett, mely az erdélyi magyar irodalom színvonalának javítását kívánta elősegíteni. Munkája során is, és írásaiban is magas színvonalat képviselt. Erdélyről őszinte, tiszta szavakkal írt, felvállalva ezzel a véleményét, ami újdonságnak számított. Nevét leginkább a **Fekete kolostor** című regénye alapján ismerik, de ajánlásra érdemes a csak halála után önálló kötetként kiadott **Felleg a város felett** című írása is. Bár a címválasztás előrevetíti a szomorú történetet, de ahogy belemertülünk a könyvbe, egy ideig mégis reménykedünk abban, hogy a cím csalóka. Egészen az utolsó pillanatokig bízunk a történet szép befejezésében. Az író maximálisan kiszolgálja az olvasót azzal, hogy pontosan megadja a cselekmény idejét, helyszínét és azonnal mesélni kezd a főszereplőről. Oltváron járunk 1913-ban, s a legtöbbször Szentgyörgyi Tamás szemén keresztül látjuk az eseményeket. A fiatal férfi humanista elveiben bízva, újjító szándékkal érkezik a városba, hogy a reálskola igazgatói székébe üljön. Egy-egy részletesebb lelki szál kifejtése által legtöbbször hasonlatosnak tűnik az íróhoz. Érezhetően saját érzések, élmények is keverednek a történetbe. A főszereplő elismerésre méltó módon viszonyul a gyerekekhez. Őszinte figyelemmel fordul feléjük, siet a védelmükre. Ez a bemutatás fontos része jellemrajzának. (Ettől lesz aztán olyan éles az ellentét a később bekövetkező események alatti viselkedésével.)

„Az utolsó óráit éljük, vagy talán már el is mulasztottuk arra, hogy Erdély magyarságát megmentsük!”

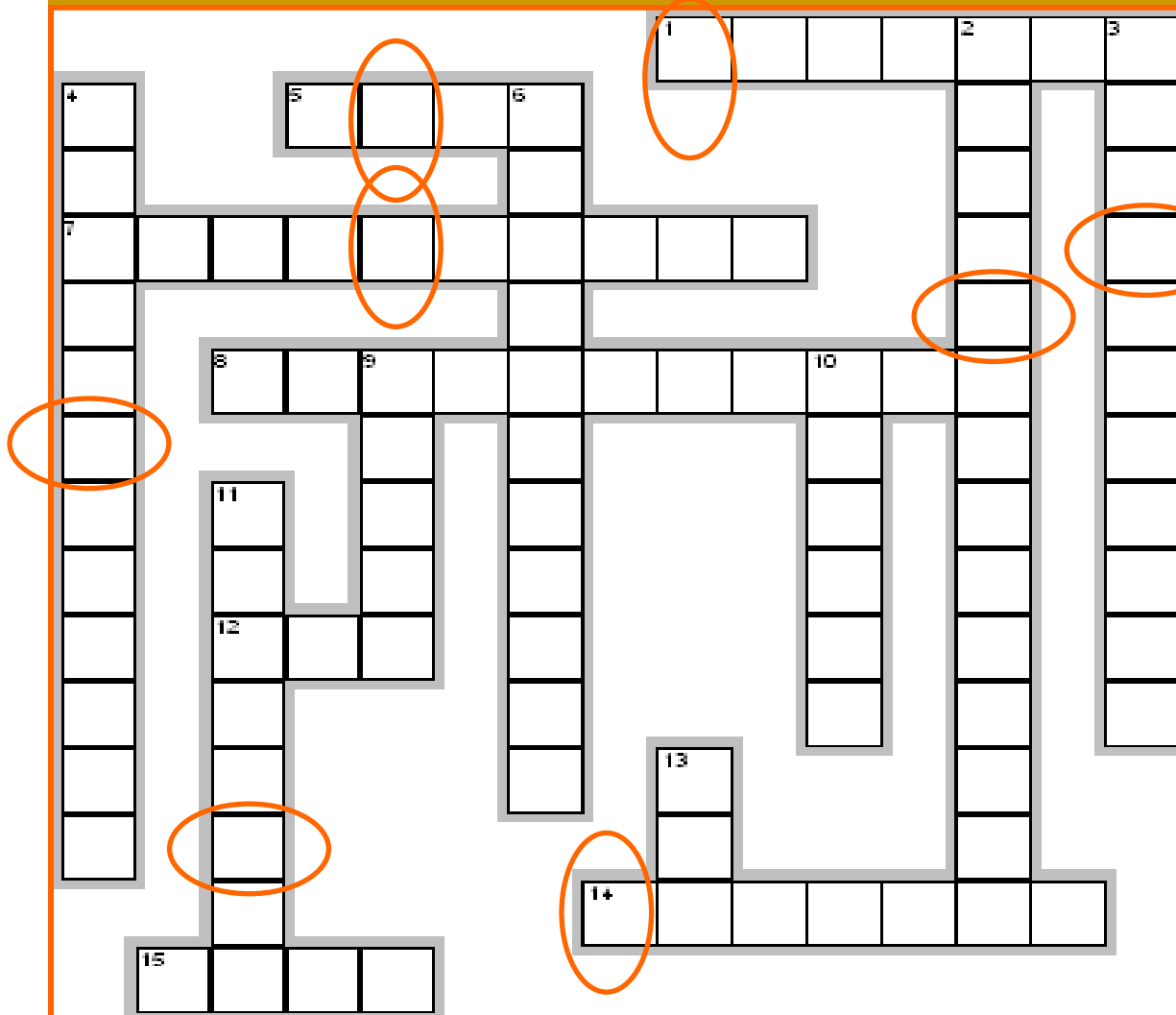
A korabeli iskoláról mesélve emeli ki az író a vallás és embertelenség furcsa kettőseit. Tamás nemcsak megvétózza a csínytevésen kapott kisfiú büntetését, de még szembe is száll érte az őt első pillanattól ellenségének tekintő, és könyörtelen büntetést óhajtó ferences szerzetessel. Finoman, de határozottan szembesíti a papot saját lelkével: *„a szeretetnek, a könyörületeségnek és a megbocsátásának azokról az eszméiről kedves tisztelendő úr, amelyeknek szentelte életét az ön rendjének alapítója, Szent Ferenc, s amelyek szerint él és gondolkozik tudtom szerint az önök itteni kolostorának valamennyi tagja- az ön kivételével.”*

Alapos, de mégsem megterhelő és semmi esetre sem száraz korrajz után a cselekmény észrevétlenül fordul szerelmi történetbe. Egy Erdélyi Rómeó és Júlia sorsa, egy tiszta, szép szerelem bontakozik ki Tamás és Abáty Klára között. A szerelmi szál ezután átveszi a központi szerepet, s már minden cselekmény e köré rendeződik. A két főszereplő mellett szinte mindenki más is hangsúlyos egy-egy pillanatra. Árnyalt jellemzéssel festi meg az író ezeket az alakokat, s ebből megállapíthatjuk, micsoda sorsok, milyen elrontott életek vezetnek oda egyik-másik szereplőt, hogy gáncsot vessen a szerelmeseknek. Szentgyörgyi Tamás és Abáty Klára vonzalma csak a gazdag család tagjainak szúrja a szemét, az egyszerű emberek mind nekik drukkolnak. Az író rajza alapján biztosak vagyunk a tiszta érzésekben: *„milyen gyönyörűség volt lelküknek ebben az írzésában, ha csak tekintetük egymásba kapcsolódott vagy kezük összeért.”* Nem kétséges, hogy őszinte, tiszta szerelemmel szeretik egymást a fiatalok. De vajon elég ennyi? Tamás elvész a pillanatban és nem gondolja végig tetteik következményeit. Kettejük közül csak Klára az, aki már előre látja, érzi a jövő baljós árnyait. A férfi főszereplő, aki eddig játszi könnyedséggel, határozottan elbánt a város „rémeivel”, most az igazán nemes, nagy feladat elől meghátrál. Álmai, idealizmusa mögé bújva tulajdonképpen lemarad a saját életéről, a saját boldogságáról, pedig harcolnia kellene. Rosszul felmért cselekedeteivel rántja szerelmét és saját magát a kilátástalan végkifejletbe. Hiába várnánk, remélnénk, hogy felismeri végre a hibáit, ő szinte megkönnyebbülve nyugszik bele a feje fölött hozott döntésbe. Számomra az utolsó oldalak olvasása során az addig szimpatikus főszereplő nem viselkedik igazi férfiként, hiszen veszni hagyja a reményt. Klára jelleme az, amely az utolsó mozzanatoknál teljesedik ki. Ő az, aki nem csak elvekben vallja a humanista világnézetet, hanem cselekedeteivel is igazolja. Mit érnek a szép eszmék, ha az életük zátonyra fut? Tamás nem csak a saját életét teszi tönkre hanem Kláráét is. A férfi lassan kisétál a cselekményből. Vak idealista, akinek ezt a zárómondatot adja a szájába az író: *„Szentgyörgyi Tamás, a regényednek vége! – s valóban mindennek vége. A Felleg a város felett szép ívű történet. Minden szó a helyén van. Kuncz Aladár kerek, egész, míves mondatokban fogalmaz. Részletes tájleírásokat találunk, de éppen csak annyit, amennyi szükséges a történet elmeséléséhez. Kedves apróság a regényben, ahogy Klára szavalja boldogan Ady verseit. Azét a költőt, aki nemcsak Nyugatos társa, de ismerőse is volt Kuncz Aladárnak.*

Előre szólok: a könyvet nem lehet letenni. Hamar a végére jutottam, mert nem tudtam másra gondolni, csak a szereplőkre. Muszáj volt tudnom minél hamarabb a végkifejletet. Zárásként álljon itt az egyik szereplő mondata Erdély helyzetéről, amely arra utal, hogy Tamás is inkább álmodozik, minthogy ténylegesen élje az életét: *„Ez halott ország. Itt minden pusztul, ami magyar. Itt az emberek álomban járnak.”*

Kirs Mónika

Vízszintes

1. ROMÁN NEVE: SIRIA
5. MAGYAR ÚJSÁGÍRÓK ROMÁNIAI EGYESÜLETE
7. "ZAVAROS A NYÁRÁD, NEM AKAR ....."
8. A ZOKOGÓ MAJOM ÍRÓJA
12. KOLOZS-MEGYEI VÁROS, BELSŐ-SZOLNOK, MAJD 1867 UTÁN SZOLNOK-DOBOKA VÁRMEGYE SZÉKHELYE, BÁNYÁSZVÁROS.
14. A RADNAI-HAVASOK 80 MÉTERES VÍZESÉSE
15. MÁRIARADNA MEGYÉJE

Függőleges

2. A MAROSVÁSÁRHELYI NEMZETI SZÍNHÁZ IGAZGATÓJA, ERDÉLYI MAGYAR SZÍNÉSZ
3. A VILÁGHÍRŰ MAROS-MEGYEI HAGYOMÁNYOS CIGÁNYZENEKAR FALUJA
4. SZÉKELYUDVARHELY SZÍNHÁZA
6. 1982-BEN, NAGYVÁRADON MEGJELENT SZAMIZDAT KIADVÁNY(ALAPÍTÓ: ÁRA-KOVÁCS ATTILA)
9. MELYIK DÉL-ERDÉLYI VÁROSBAN JELENT MEG A MAGYAR KISEBBSÉG CÍMŰ NEMZETPOLITIKAI SZEMLE 1922 ÉS 1942 KÖZÖTT
10. A CENK LÁBÁNÁL FEKVŐ VÁROS.
11. REFORMÁTUS LEKÉSZ, IRODALOMTÖRTÉNÉS, TÖBBEK KÖZÖTT A MAGYAR FÖLDRAJZI NEVEK KARTOGRAFUÁBA TÖRTÉNŐ BEVEZETÉSE FÜZŐDIK A NEVÉHEZ.
- 13....-BÓL LEHET A LEGKÖNYVEBEN, LEGGYORSABBAN MEGKÖZELÍTENIA HARGITA HEGYVONULAT LEGMAGASABB CSÚCSÁT, AZ 1801 MÉTER MAGAS MADARASI HARGITÁT - A SZÉKELYEK SZENT HEGYÉT

Megfejtés (erdélyi település)

A megfejtést szeretettel várjuk az ejke@ejke.hu e-mail címre

r
e
j
t
v
é
n
y

L u j z i - K a l a g o r

Csángóföldön jártunk

Tanszereket és mesekönyveket vittünk
2012.augusztus

A gyerekek tanórán kívüli oktatás keretében igyekeznek elsajátítani és fejleszteni a magyar nyelvet, Petres László Tanár Úr segítségével. Látogatásunkkor éppen a nyári óvoda „zajlott”, ahol debreceni önkéntesek segítettek. Petres tanár úr levélben köszönte meg az EJKE támogatását.

www.csango.ro

Moldvai Csángómagyarok Szövetsége

Csíki András

Domboldalból

*„ki nem húzhatod
s hozzá nem adhatod magad”*

Bágyoni Szabó István: +
- egy költő

temető a domboldalon,
a falu: fekvő déli árny,
kripták kordélya pihen,
matt sárga Nap-verem, silány

szem igyekszik
mázolni újra, ami volt,
kevés félnapok hozzá,
kétségek ráspolyozzák, holt

szilvafák, mint nagy karók
verik az emlékek nyomát,
sok álmodba belekerült már,
lehet magasba rogytál, talált

egek szakadt burkain
feszengve, hogy inged izzadt,
hideg tenyered vésett kövön,
vasalt cső a köldöködön, tolat

a Nyárádig a gyermek,
be jóleső víz alatti játék,
s a túltüzelt tarlók hevernek,
végeik, széleik egyek, marékszám

szedett múlt a partról felkapott kavics
mind egybehegesztett idő,
el nem hajítható s a feslett zseb
elereszti, szívnél mélyebb a jövő!

NEA

Az EJKE működését a
Nemzeti
Együttműködési
Alap
támogatja

Az Erdélyi Járók Közhasznú Egyesület negyedéves folyóirata

Kiadja: EJKE, 4032 Debrecen Vezér u. 23. IV/10.

Felelős szerkesztő: Csíki András

Lektor: Pap Gy. László

TISZTÁS
TISZTÁS